

**PROF. DR. SC SILVANO BOLČIĆ, LABINJAN U BEOGRADU, DOBITNIK
NAGRADE ZA ŽIVOTNO DJELO**

LABIN - Prof. dr Silvano Bolčić podrijetlom iz Labina dobio je 2018. godine nagradu Srpskog sociološkog društva za životno delo „Radomir Lukić“. Silvano Bolčić je redovni profesor sociologije Filozofskog fakulteta u Beogradu, u mirovini od 1. listopada 2007. godine. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu predavao je predmete: Marksizam i savremeno društvo, Sociologiju rada, Sociologiju preduzetništva i Ekonomsku sociologiju. Sistematski se bavio izučavanjem razvoja jugoslovenskog društva, kao i društva Srbije, i posebno, izučavanjem društvenih aspekata privrednog razvoja i poduzetništva.

Silvano Bolčić je rođen 1942. godine u mjestu Vinež, općina Labin, u skromnoj rudarskoj obitelji. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Labinu sa odličnim uspjehom. Godine 1964., kada je proslavljeno prvo desetljeće labinske gimnazije, proglašen je najboljim učenikom svih dotadašnjih generacija gimnazije. Predstavljao je uzor novim generacijama, iz tada relativno siromašnog istarskog područja, da kroz obrazovanje poboljšaju svoj društveni položaj. Od dolaska na studije sociologije 1960. godine živi u Beogradu, sa obitelji. Silvano Bolčić pripada prvim generacijama diplomiranih sociologa u Srbiji. U to vrijeme fakultetska diploma iz oblasti sociologije mogla se dobiti jedino na Univerzitetu u Beogradu. To je bio razlog odlaska Silvana Bolčića na studije u Beograd. Pored diplome sociologa (1964.) on je na Univerzitetu u Beogradu stekao i diplomu magistra sociologije (1966.). Njegov profesionalni razvoj bio je pod utjecajem profesora, koji su dali i svoj mentorski doprinos, poput prof. Vojina Milića, prof. Cvetka Kostića, kao i sociologa iz drugih prostora nekadašnje Jugoslavije, ali i onih iz univerzitetskih sredina u svijetu, gdje je S. Bolčić proširivao svoja profesionalna saznanja. Poseban značaj imale su doktorske studije, uz mentorstvo prof. Veljka Rusa, na Univerzitetu u Ljubljani, gdje je stekao doktorat iz sociologije (1974). S. Bolčić je prvi učenik labinske gimnazije koji je stekao titulu doktora znanosti. Važno je bilo njegovo naučno usavršavanje i angažiranje na prestižnim svjetskim univerzitetima, institutima i istraživačkim centrima (University of Michigan, Ann Arbor, USA 1966 i 2002; Cornell University, Ithaca, USA, u svojstvu „Fulbrajtovog gostujućeg profesora“, 1979; UN Institute for Social Development, Geneve, 1975; Swedish Center for Working Life, Stockholm, 1987). Utjecaj na njegov sociološki profil i izbor teorijsko-metodoloških pristupa u proučavanju problema imala je i zaposlenost, odnosno vezanost za osobite naučne institucije. Naime, tijekom prve faze u razvoju karijere (1964.-1976.), Silvano Bolčić je bio zaposlen kao istraživač i znanstveni suradnik u Institutu ekonomskih nauka u Beogradu, da bi od 1976. godine prešao na Filozofski fakultet u Beogradu i tu ostao

do mirovine 2007. godine. Ova rana usmjerenost na ekonomske aspekte društva, ekonomske pojave, imala je veliki utjecaj da Silvano Bolčić razvije posebno zanimanje i ostvari jedinstven naučni doprinos u području sociologije koja se graniči i preklapa sa ekonomijom, a koja je bila zapostavljena ne samo u domaćim, već i u međunarodnim sociološkim okvirima. Znanstveni doprinosi Silvana Bolčića u osnovi se mogu locirati u dva velika sociološka polja. Prvo je široko polje društvenih promjena, a drugo je specifično polje ekonomske sociologije, odnosno sociologije koja u fokus istraživanja stavlja sferu ekonomskog djelovanje i procesa, sa posebnim fokusom na sferu rada, poduzetništva i organizacije. Objavio je preko 220 znanstvenih i stručnih radova, od toga 7 autorskih knjiga, a u 30 publikacija je sudjelovao kao koautor. Njegova knjiga „Interesna dimenzija razvoja“ nagrađena je 1987. godine „Vjesnikovom“ nagradom „Vladimir Bakarić“ kao najbolja knjiga iz oblasti društvenih znanosti. Knjižnici labinske gimnazije S. Bolčić je poklonio više svojih knjiga a neke knjige poklonio je i Gradskoj knjižnici u Labinu. Svih godina od odlaska na studij u Beograd, pa i u godinama ratnih događanja na prostoru Jugoslavije, dr. Bolčić je provodio dosta vremena, posebno tijekom ljeta, u Labinu gdje mu živi mlađi brat Serđo au Novigradu drugi brat Mario. Izgradio je i omanju kuću u Ceru gdje sada boravi sa svojom obitelji kada dolazi "doma" u svoj rodni kraj. Zanimljivi su njegovi pogledi na situaciju u Srbiji, Hrvatskoj, Europi, Istri pa i zapažanja o rodnom Labinu.

Kako se danas živi u Srbiji?

Oni koji pamte životne prilike u Srbiji tokom 90-tih reći će, s razlogom, da su današnje prilike mnogo bolje nego tih godina. Riječ je prije svega o ekonomskim prilikama. No, prosječna mjesečna primanja zaposlenih (trenutno negdje oko 420 eura) su, nažalost, i dalje znatno ispod primanja i najmanje razvijenih zemalja Europske unije. Dobro je što je procenat nezaposlenih sada znatno niži nego što je bio tokom 1990-tih. Ipak, mladi ljudi, posebno oni najobrazovaniji, teško nalaze adekvatno zaposlenje i pristojnu plaću što bi ih zadržalo u Srbiji. Tzv. odliv mozgova, pa i iseljavanje mladih svih kategorija, i dalje su zabrinjavajuće visoki. Ratna dešavanja, u koja je Srbija bila duboko upletena, ostavila su duboke i dugotrajne negativne posledice po život svih koji žive u današnjoj Srbiji. Te posljedice (ekonomske i sve druge) osjećati će i generacije koje su rođene nakon 2000. godine. Oni koji su 90-tih izabrali rat u jugoslavenskom prostoru kao strategiju prevladavanja raznolikih društvenih, ekonomskih i političkih problema, nastalih u vremenu SFR Jugoslavije, nisu vodili računa o visokoj ljudskoj cijeni takvog razornog

rješavanja društvenih problema. Tu cijenu danas plaćaju, htjeli, ne htjeli, prije svega obični građani Srbije, ali i drugih post-jugoslavenskih društava.

U Srbiji traju već više mjeseci masovni građanski protesti. Kako vi vidite te proteste?

Za ljude koji ne žive u današnjoj Srbiji i koji o zbivanjima u toj zemlji znaju onoliko koliko im donose mediji koje oni prate, najveći dojam na njih imaju politička dešavanja u Srbiji, bilo da su usmjerena na unutarnje odnose u Srbiji ili na vanjsku (regionalnu i svjetsku) politiku Srbije. Posljednjih mjeseci izvještavalo se dosta o građanskim protestima, pod nazivom „Jedan od pet miliona“, u Beogradu, i u velikom broju gradova u Srbiji. Mnogima nisu jasni ti protesti, pogotovo što nisu jasno artikulirani ciljevi tih protesta. Ono što jeste jasno, to je da ljudi u protestu iskazuju naglašeno nezadovoljstvo nedemokratskim, autokratskim načinom obnašanja vlasti Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke koja već sedam godina pobjeđuje na lokanim, republičkim i predsjedničkim izborima. Nominalno, aktualna vlast ima legitimnost obzirom na rezultate izbora.

Ali, u međunarodnoj javnosti često se ističu pohvale Vučiću za ekonomske reforme?

Za ekonomske reforme čiji su ciljevi rast društvenog proizvoda, privlačenje inostranih investicija, rast zaposlenosti, fiskalna konsolidacija - primenom mjera štednje (uključiv i višegodišnje značajno smanjivanje plaća u javnom sektoru i penzija koje se isplaćuju iz javnih fondova), kao i za modernizaciju državne uprave, Vučić i njegova vlada dobijali su podršku i pohvale od strane institucija Evropske unije i međunarodne zajednice. Sadašnji protesti primarno skreću pažnju na pojave koji ne mogu biti u skladu sa uspostavom Srbije kao demokratske države. To derogiranje demokracije, koje je postalo vidljivo svojstvo političkih zbivanja u Srbiji, posebno u ovoj „Vučićevoj eri“, u suprotnosti je i sa temeljnim vrijednostima EU. Čini se, međutim, da su iz EU dolazile

glasnije pohvale za ekonomske reforme nego kritike nedemokratskog načina ukupnog vladanja u Srbiji.

Pojasnite nam bliže u čemu se ogleda nedemokratski način vladanja u Srbiji

Mnogi ocjenjuju da su A. Vučić i njegova stranka, realnim načinom vladanja, urušili sve bitne institucije demokratske vladavine - fer i slobodne izbore, slobodu javnog političkog djelovanja, slobodu medija, sistem podjele vlasti i posebno, autonomiju sudske vlasti i vladavinu prava, kao i uvažavanje opozicije kao legitimnog učesnika u uobličavanju javnih politika i u kritičkom prosuđivanju načina donošenja i provođenja zakonodavnih odluka i odluka izvršne vlasti. Valja reći da, osim onih koji, izlaskom na ulice i na druge načine, zdušno kritikuju „svevlast“ A. Vučića i traže rekonstituciju demokracije u današnjoj Srbiji, i to ne samo izborom novih nosilaca vlasti, već i odgovarajućim „sistemskim“ promjenama (koje, doduše, nisu jasno artikulirane), u Srbiji postoji i značajna masa građana koji, otvoreno, ili tihim *ne-protivljenjem*, podržavaju vlast Srpske napredne stranke i njenog lidera. Takvu, i dalje prevladavajuću, otvorenu ili prećutnu, „narodnu“ podršku vlast A. Vučića vidi kao razlog za nastavljanje praktikovane javne politike, pa i kao valjan razlog za ignoriranje onih koji protestuju protiv ove vlasti.

Ima li sličnih tendencija i drugdje u svijetu?

Aktualna zbivanja u Srbiji otvaranju mnoga pitanja šireg značaja i to ne samo za ono što bi moglo uslijediti u Srbiji, nego i u drugim zemljama (regiona i šire). Nezaobilazno je pitanje: kako je moguća autokratska vlast i u društvu gde je uspostavljen sistem političkog pluralizma i parlamentarizma, gdje su ustavom i drugim zakonskim aktima definisane procedure za uspostavu ne-autoritarne vladavine? Ima li nešto u osnovnoj *konstituciji društva kao društva* što uslovljava *masovno toleriranje ne-demokracije* (uz nominalno verbalno zaklinjanje i većine građana kao i onih koji obnašaju vlast da su oni „pristalice demokracije“)? Ako „demokratski“ izabrani nosioci vlasti, svojim realnim načinom obnašanja funkcija u sistemu vlasti, krše ustavna pravila, izričite zakonske

norme, vlastita politička obećanja, svakako i temeljna moralna pravila, kao što su ona u vezi sa istinom, pravdom, poštenjem, kako je moguće i pod kojim uslovima je to moguće, da većina građana, bez vidljivog protivljenja, trpi takve vlastodršce?

Ovo su složena pitanja na koja nije moguće dati kratak i svima jednako prihvatljiv odgovor. Mnogima se čini da su ta nelogična društvena dešavanja prije svega posljedica *ličnih svojstava pojedinaca koji su došli na vlast*, njihove težnje da vladaju kao nosioci apsolutne i neograničene vlasti i njihove spremnosti da se koriste svim sredstvima kako bi zadržali vlast. Drugi, pak, misle da je takvo nedemokratsko vladanje, čemu se većina građana ne odupira, posljedica *neinformiranosti* ljudi o tome šta sve vlastodršci čine mimo zakona i morala, a razlog toj neinformisanosti se vidi u djelovanju najuticajnijih medija koji su pod kontrolom onih koji su privatizovali institucije vlasti. Tome se često dodaje i rašireni strah kod mnogih građana od egzistencijalnih posljedica njihovog protivljenja uzurpatorima vlasti. Tu su i manipulacije kojima vlasti pribjegavaju kako bi ih ljudi podržavali. Često se „narodu“ pripisuje i trajno formirani „mentalitet“, sklonost ka autokratskom vladanju i slijepo pristajanje da odnose u društvu gdje „vođe“ imaju glavnu riječ o svemu o čemu u državi valja odlučivati.

Nisu li to dovoljni razlozi za uspostavu autoritarnih načina vladanja?

Iako u svemu navedenom ima dio istine, mislim da se time previđa i *nenametnuto uvjerenje* dobrog dijela društva da je određena politika, koju artikuliraju i sprovode nosioci vlasti, u skladu sa *sudbinskim* interesima nacije kojoj oni pripadaju. Takva uvjerenja postaju „normalna“ u društvu koje se uspostavlja „po mjeri“ određene, najbrojnije i dominantne etno-nacije. Govorim, dakle, o društvu u kome je dominantna etno-nacija „posvojila“ društvo kao društvo. U takvom društvu sve bitne društvene institucije postaju „etno-nacionalne institucije“ čije je primarna zadaća da osiguravaju realiziranje interesa „vladajuće etno-nacije“. Budući da je data vladajuća etno-nacija istovremeno i najbrojniji dio društva, ono što je „po mjeri“ te „većine“ doima se kao legitimni državni i društveni interes, pogotovo ako se do tog većinskog stanovišta dolazi uz formalne procedure demokratskog odlučivanja. Ono što se najčešće ne uočava, to su mnoge negativne

posljedica takve „etnonacionalizacije društva“, od kojih je posebno razorno suštinsko derogiranje demokracije i stalno „klizanje“ ka autokratičnom vladanju od strane izabраниh „lidera nacije“.

Je li to trend samo u Srbiji, ili?

Trend „etno-nacionalizacije“ društva jeste na djelu već dugo u Srbiji, ali i u većini post-jugoslavenskih društava. Taj trend, po mom viđenju, uzima maha i u nizu drugih društava, uslijed čega politički značaj dobivaju one političke snage koje pribjegavaju populističkim politikama, posebno politikama širenja straha od „drugih“, što onda traži *posebnu* zaštitu nacionalnih interesa dominantne nacije u toj zemlji („America first“ i sl. parole). Valja priznati da postoje situacije realnog ugrožavanja interesa određenih etnonacija, da su multi-etnička društva često suočena sa međuetničkim sukobljavanjima koje nije lako prevladati. Ali, nužno je uvažiti činjenicu da moderna društva nisu etnička društva, da su *građani kao građani* nosioci političkog suvereniteta svake moderne države. Moderna društva su „otvorena“ društva, društva sa rastućom mobilnosti, društva gde svako može biti po nekoj dimenziji „tuđinac“, tuđinac u gradu gde živi, u regiji, u državi. Ali, to nije nužno prepreka da se „sa drugima“ živi dobar, miran i kvalitetan život. Uslov za to jeste da se poštuju jednaka ljudska i građanska prava i da se bitni odnosi u društvu uređuju na demokračan način, gde niko neće *unaprijed* imati veća prava od drugih lojalnih građana date zajednice.

Ima li izgleda da se brže popravljaju tragično poremećeni odnosi među narodima i etničkim manjinama nekadašnje Jugoslavije koji su živjeli u relativno dobrim odnosima do početka 90-tih?

Imam o tome i svoje lično iskustvo. Povremeno se čini da će ti poremećeni odnosi među dojučerašnjim dijelovima Jugoslavije ostati trajno prisutni u ovom prostoru. Ali, i u proteklih nekoliko decenija, od prestanka ratnih sukobljavanja, bilo je kraćih perioda poboljšavanja atmosfere i potom novih pogoršavanja te atmosfere. Ja sam, putujući

kući u Istri i potom natrag, opet kući u Beograd, osjećao te promjene. Želim da vjerujem da će ti periodi normalizacije odnosa, posebno između Hrvatske i Srbije, bivati sve duži i da će ljudima biti ponovno normalno da bez zebnje prelaze granice novih država koje su nastale u dojučerašnjem jedinstvenom jugoslavenskom državnom prostoru. Ono što se desilo u prošlosti ne može se zaboraviti. Ali, *svi mi moramo živjeti iz sadašnjosti prema budućnosti, a ne iz sadašnjosti prema prošlosti*. Na demokračično izabranim vlastima jeste da nalaze najbolja rješenja za probleme koji su nastali u prošlosti. Svako od nas može nešto učiniti da se brže popravljaju ti poremećeni odnosi. Valja se oslobađati stereotipnih viđenja drugih, valja vjerovati da su i oni „drugi“ i „drugačiji“ u načelu *dobri ljudi* sa kojima se može normalno komunicirati i kad ne govore „našim“ jezikom, i kad praktikuju drugačije običaje od naših. Vjerujem da svugdje ima više dobrih nego loših ljudi i zbog toga očekujem da se tragična ratna sukobljavanja u jugoslavenskom prostoru u budućnosti više neće ponavljati.

Kakvi su Vaši planovi za budućnost?

Kada se neko odluči da mu životni poziv bude u domenu nauke, stvarna mirovina nije moguća, iako se intenzitet angažiranja sa godinama mora smanjivati. Na mom radnom stolu stalno ima obimnijih i manjih tekstova koje nastojim prirediti za objavljivanje. I dalje imam potrebu da povremeno napišem poneki tekst i za medije o aktualnim društvenim dešavanjima gdje svoja stanovišta oslanjam na sociološkim saznanjima, koja, naravno, svakodnevno, i bukvalno, dograđujem, čitajući nove knjige, nove časopise. Nastojim ostaviti kolegama iz profesije još poneku knjigu o tematici kojom sam se decenijama bavio. Dugo sam se bavio tematikom interesa kao determinante ljudskog ponašanja. O tome, iako sam objavio više kraćih radova, još nisam priredio jednu ozbiljnu cjelovitu sociološku studiju. Slična je situacija i u vezi sa tematikom poduzetništva. U ovoj sredini ne postoji cjelovita sociološka studija o tematici poduzetništva. Mnogi vjeruju da je to isključivi domen ekonomije. Ali, najviše bitnih saznanja o poduzetnicima kao nosiocima poduzetništva pripada domenu sociologije. Moram reći da povremeno gubim motivaciju za takvo vrlo zahtjevno angažiranje. Iako se govori da živimo u vremenu izuzetne uloge *znanja*, društveno moćni i uticajni ostaju ljudi iz domena politike, često neskloni da

uvažavaju znanja stručnih ljudi. Takvu bih opasku mogao dati i za Srbiju, ali mislim da nije bitno drugačije ni u Hrvatskoj, pa ni u mojoj Labinštini. Posebno ostaju bez uvažavanja u oblikovanju javnih politika znanja iz sociologije, iako je upravo to *nauka o društvu* bez čije ekspertize ne bi trebalo donositi bilo koju odluku u domenu politike. Želim se nadati da budućnost donosi bolja vremena u svemu, pa i u društvenom tretmanu sociologije i sociologa.

Novinar: Branko Biočić